

כתיבה: אביעד שלמה מוריה
עריכה: הרבנית שרון רימון

מזמורי קבלת השבת

דף לימוד על תהלים צ"ד - צ"ח - שבוע מס' 132

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

מזמור צ"ד - 'אל נקמות ה'

מזמור צ"ה - לכו נרננה לה'

מזמור צ"ו - שירו לה' שיר חדש

מזמור צ"ז - ה' מלך תגל הארץ

מזמור צ"ח - מזמור שירו לה' שיר חדש

לימוד מעמיק

מזמורי קבלת שבת

מזמורים צ"ב-ק' משמשים כחלק מסדר 'קבלת שבת' הנהוג ברוב קהילות ישראל. השבוע נעניין ברצף המזמורים הללו ובמשמעותם כיחידה עצמאית בספר תהלים, וננסה להסביר גם את פשר שיבוצם דווקא כפתיחה לתפילות השבת.

הקדמה - יחידת המזמורים

לפני שנכנס לתוכן המזמורים, נבחין במיקומם ובהקשרם. תחילתו של הספר הרביעי היא במזמור צ', המיוחס למשה רבינו: **תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים (צ', א)**. עשרת המזמורים שלאחר מכן הם 'מזמורים יתומים', ללא כותרת ושיוך, ומכאן למדו חז"ל שכל המזמורים מ-צ' ועד ק' נמשכים כולם אחרי הפתיחה: 'תפילה למשה', והם יחידה אחת המיוחסת כולה למשה רבנו:

מדרש תהלים מזמור צ'

ואחד עשר מזמורים אמר משה כנגד אחד עשר שבטים.

מזמורים אלה מוכרים לנו משיבוצם במקומות שונים בתפילה:

צ' - תפילה למשה (נאמר בפסוקי דזמרא של שבת ומועדים)

צ"א - יושב בסתר עליון ('שיר של פגעים' בלשון חז"ל, נאמר במוצאי שבתות ובלוויות)

צ"ב - מזמור שיר ליום השבת (שיר של יום השבת, ונאמר אחרי לכה דודי בקבלת שבת)

צ"ג - ה' מלך גאות לבש (שיר של יום שישי, ונאמר בסיום קבלת שבת)

צ"ד - אל נקמות ה' (שיר של יום רביעי)

צ"ה-צ"ט/ק' - מזמורי קבלת שבת

ק' - מזמור לתודה (נאמר כל בוקר בפסוקי דזמרא)

אל מול חמשת המזמורים הראשונים, שקשה למצוא בהם רמז לקשר פנימי בתוכן ובסגנון, עומדים ששת המזמורים האחרים כיחידה עצמאית בולטת, הפותחת בקריאה לכו נרננה לה' נריעה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריעה לו (צ"ה, א-ב) ומסתיימת במזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ: עבדו אתה' בשמחה באו לפניו ברננה (ק, א-ב), ובאמצע ארבעה מזמורים מקבילים זה לזה, העוסקים כולם בשירה ובזמרה לה', בהופעת מלכותו, ובמשפט הארץ.

חלק א - קריאה לעם ישראל

שאלה לעיון

עיינו במזמורים צ"ה - צ"ט, ושימו לב מיהם המהללים ומשבחים את ה' במזמורים אלה?

שלוש קבוצות מרכזיות לוקחות חלק בהלל לה' במהלך המזמורים הללו: העמים, הבריאה, ועם ישראל. לעומת שני הראשונים, המזכרים שוב ושוב במפורש בשם 'הארץ' 'העמים' ו'הגוים', עם ישראל איננו מתואר בגוף שלישי, אלא הוא נסתר מאחורי השיח של המזמורים עצמם. כבר בפתיחה, הקוראת לכו נרננה לה' נריעה לצור ישענו (צ"ה, א), מתבקש להבין כי הקריאה הזו מופנית אל עם ישראל - הם הנושעים בה', והם העולים למקדש לשמוע את דברי המשורר. המשורר פותח בקריאה נרגשת לעם שירננו ויריעו לה'. הלשון המשותפת בה הוא נוקט - 'נרננה', 'נריעה', 'נקדמה', מלמדת כי המשורר קורא לעם לקחת חלק ברננות שהוא עומד להשמיע, ולכן זמירות אלו יאמרו בשם כל ישראל, כאומרי השירה הפונים אל שאר העמים ואל הבריאה, כפי שנראה במזמור הבא: שירו לה' שיר חדש שירו לה' כל הארץ (צ"ו, א).

המשורר נותן שני נימוקים להלל המגיע לה' - נימוק אחד כלל עולמי - גדולת ה' המתבטאת בבריאה ובהנהגת העולם: כי אל גדול ה' ומלך גדול על כל האלהים: אשר בידו מחקרי ארץ ותועפות הרים לו: אשר לו הם והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו (צ"ה, ג-ה); ונימוק שני הוא הקשר המיוחד בין ה' לישראל: כי הוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו (צ"ה, ז). שני הנימוקים הללו יכולים לשמש בשני אופנים:

מצד אחד, שניהם משמשים כסיבות לשבח את הבורא - הן על גדולתו, והן על הקשר המיוחד שיש לו עם ישראל. את שתי הסיבות הללו נראה באות לידי ביטוי גם בהמשך, בשני החלקים של היחידה - שני מזמורים (צ"ו-צ"ז) יעסוק בגדולת ה' כמלך על כל הארץ, ו'נורא על כל אלהים'; ובמקביל אליהם, יעסקו שני המזמורים הבאים (צ"ח-צ"ט) בגדולת ה' כמושיע של עם ישראל, המולך בציון ושומר על קשר מיוחד עם קוראיו (ראו למשל בפוסט מאת [נתנאל שפיגל](#), ובסרטון מאת הרב ד"ר יואל בן נון).

מן הצד השני, ניתן לראות בנימוק השני גם הסבר לעצם הצורך והמחויבות של העם להיות אלו שמרננים לה' ומשבחים את שמו. הקשר המיוחד של ה' עם ישראל מחייב אותם להכיר בגדולתו ולפרסם אותה לעיני הגוים, ויותר מכך - נראה שבחירת עם ישראל תלויה בכך שהם ישמעו בקולו ויפרסמו את שמו בעולם, מאחר ומטרת הבחירה היא להודיע את כבוד ה' בעולם. כך לפחות נרמז במזמורנו: ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו היום אספקלו תשמעו (צ"ה, ז) - היותנו עם מרעיתו של ה' תלוי בשמיעה בקולו, הקורא לנו: אל תקשו לבבכם כמריבה כיום מסה במדבר

(צ"ה, ח) ממש כמו שקורא משה לעם בספר דברים: **הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֲשֶׁר הוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים...** לֹא תִנְסוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בְּמִסְפָּה (דברים ו', יב-טז). כלומר - שלא לחזור על הטעויות של דור המדבר שפקקו בה' וניסו אותו שוב ושוב: "היש ה' בקרבנו?".

על פי המשורר, הכשלון המרכזי של העם במדבר, שכמעט הביא להשמדתו ולניתוק הקשר המיוחד שלו עם ה' ועם הארץ המובטחת, היה כשלון האמונה וההכרה בה'. התיקון לכך, כפי שעולה ממזמורנו, הוא שעם ישראל ירנן ויפאר את ה' באמונה ובביטחון, וידאג לפרסום שמו של ה' בעמים.

חלק ב - תהליך המלכת ה'

המזמורים המרכזיים של היחידה, מחולקים לשני זוגות מקבילים הפותחים ב'שירו לה' שיר חדש' וה' מלך' בהתאמה. שני החלקים הללו יוצרים יחד תהליך של שני שלבים בהמלכת ה' בעולם, כאשר כל שלב בנוי משני אירועים.

שאלה לעיון

נסו להבחין בתהליך המלכת ה' המתואר במזמורים אלה. מהם השלבים שעובר העולם לאורך התהליך?

שלב ראשון

ראשית, קוראים ישראל לכל אנשי הארץ המכירים בשם ה' לשורר לו, ולספר ולהודיע את גדולתו בכל העמים: **שִׁירו לַה' כְּלֵי־הָאָרֶץ: שִׁירו לַה' בְּרִכּוֹ שָׂמוּ בְּשֵׁרוֹ מִי־סִלּוֹיִם יִשׁוּעָתוֹ: סִפְרוּ בְּגוֹיִם כְּבוֹדוֹ בְּכָל־הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו: כִּי גָדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד נוֹרָא הוּא עַל־כָּל־אֱלֹהִים (צ"ו, א-ד).** בעקבות פרסום שמו וגדולתו, **מבקש המשורר גם מהעמים שלמדו כעת על גדולת ה', לפאר לו ולשבחו, לבא להשתחוות לפניו ולקבלו עליהם לאלוהים:** **הָבו לַה' מִשְׁפַּחֹת עַמִּים הָבו לַה' כְּבוֹד וְעֹז: הָבו לַה' כְּבוֹד שָׂמוֹ שְׂאוּ־מִנְחָה וּבֹאוּ לַחֲצוֹתָיו: הִשְׁתַּחֲוּ לַה' בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כְלֵי־הָאָרֶץ (צ"ו, ז-ט).** שימו לב כי קריאה זו מקבילה אחד לאחד לפתיחתו של מזמור כ"ט, המתאר גם הוא את המלכת ה' על הבריאה: **הָבו לַה' בְּנֵי אֱלֹהִים הָבו לַה' כְּבוֹד וְעֹז: הָבו לַה' כְּבוֹד שָׂמוֹ הִשְׁתַּחֲוּ לַה' בְּהִדְרַת קֹדֶשׁ (כ"ט, א-ב).** עם זאת, בעוד מזמור כ"ט פונה ליחידי הסגולה "בני אלים", שעל פי חז"ל אלו עם ישראל, המזמור שלנו פונה לכל 'משפחות העמים' ומדגיש את המלכת ה' על ידי כל אנשי הארץ (ראו [בסרטון מאת הרב יהודה טרופר](#)).

על ידי פרסום שם ה' וקבלת העמים אותו עליהם לאלוהים, **מצטרפת גם הבריאה לרננה ומבשרת את הופעתו של ה' על הארץ:** **יִשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ יִרְעֶם הָיָם וּמְלֹאוּ: יַעֲלוּ שָׁדַי וְכָל־אֲשֵׁר־בוֹ אוֹ יִרְנְנוּ כְּלֵי־עֲצִיָּעַר: לִפְנֵי ה' כִּי בָא כִּי בָא לְשַׁפֵּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט־תִּבְלַל בְּצִדֵּק וְעַמִּים בְּאֲמוֹנָתוֹ (צ"ו, יא-ג).**

להמלכת ה' על ידי כל העמים יש השפעה מהותית ומעשית על המציאות. לא רק שהתודעה האנושית משתנה, כי אם אל טקס ההמלכה מגיע גם המלך עצמו, **והכרת כל העולם במציאותו ובגדולתו גורמת להופעתו ממש.** בזה עוסק המזמור השני: **ה' מֶלֶךְ תִּגַּל הָאָרֶץ יִשְׁמְחוּ אִיִּם רַבִּים: עָנָן וְעֶרְפֶּל סְבִיבָיו יִצְדַּק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כְּסָאוֹ: אֵשׁ לִפְנֵי תַלְדָּךְ וּתְלַחֶט סְבִיב צְרִיו (צ"ז, א-ג).** הופעתו של ה' על הארץ היא מחזה עוצמתי. כמו הענן, הערפל והאש על הר סיני, שהרתיעו את העם והכניסו בו יראת אלוהים; כך גם כאן מופיע ה' בענן וערפל ושולח את אש משפטו לפגוע באויביו. כמו שראינו כשלמדנו את **מזמור כ"ט, הופעתו של ה' במציאות יכולה לזעזע ולפגוע באיתני הטבע, ומביאה אתה משפט צדק.** כך מתואר הדבר במזמורנו - השמחה שהיתה לארץ בתחילה ממלוכת ה' - 'תגל הארץ', הופכת עם הופעתו לחלחלה הממסה את איתניה: **רְאֵתָה וְתַחֵל הָאָרֶץ: הָרִים כִּדּוֹנָג נִמְסוּ מִלִּפְנֵי ה' מִלִּפְנֵי אֲדוֹן כְּלֵי־הָאָרֶץ (צ"ז, ד-ה).**

גם העמים, שהשתכנעו קודם בגדולתו של ה' רק משמיעה, מתוודעים לאפסות אלילים למראה גדולת ה' המופיעה במציאות: הגידו השמים צדקו וראו כל־העמים כבודו: יבשו כל־עבדי פסל המתהללים באלילים השתחוו־לו כל־אלהים (צ"ז, ז-ו). התגשמות גדולתו של ה' בעיני העמים היתה חלומה ומטרתה של ציון - עיר האלוהים - כמו שתואר במזמור מ"ח. ומשפטו באלילים ועובדיהם מביאים לה שמחה. התקווה שהיתה למשורר אז: ישמח הר־ציון תגלגלה בנות יהודה למען משפטיך (מ"ח, יב), מתגשמת כאן: שמעה ותשמח ציון ותגלגלה בנות יהודה למען משפטיך ה' (צ"ז, ח). בשלב זה המזמור מרמז על משפט ה' ברשעים מבלי להעכיר את האוירה המרגשת של מלכות ה'. במקום זאת הוא מדגיש את הלקח החשוב, לקראת משפט זה - לשמור את משפט ה' תמיד בידיעה כי אורו גנוז לצדיקים ההולכים בדרכיו: אהבי ה' שגאו רע שמר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילים: אור זרע לצדיק ולישרי־לב שמחה (צ"ז, י-יא).

שלב שני

השלב השני מתחיל מנקודה זו. לאחר שהתבססה מלכותו של ה' כמלך כל הארץ וכשופט צדק, מתברר גם ייחודם של עם ישראל שעבדוהו כל השנים ושיצאו זכאים במשפטו. ישועתם של ישראל מעוררת סוג חדש של שבח וגדולה לבורא - לא רק כמלך על כל הארץ, אלא גם כאלוהי ישראל הקרוב ליראיו: הודיע ה' ישועתו לעיני הגוים גלה צדקתו: זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל־אפסי־ארץ את ישועת אלהינו (צ"ח, ב-ג). גם פתיחת המזמור: שירו לה' שיר חדש כי־נפלאות עשה (צ"ח, א) מרמזת לקשר המיוחד בין ה' לישראל עוד מהר סיני, בעקבות בקשתו של משה: ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה (שמות ל"ג, טז) והבטחתו של ה': הנה אנכי ברת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים (שמות ל"ד, י).

קרבה מיוחדת זאת ראויה לשירה והמלכה עצמאיים. הפעם - רואים כל אפסי הארץ את ישועת ה' ומזמרים לו בנוכחותו כמלך: בחצצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' (צ"ח, ו). מעמד מחודש זה מבסס את מקומו של ה' כמלך כל הארץ ושופט הגוים, היושב בציון ופרש כנפיו על ישראל (ראו גם בפוסט מאת יהושע קליין ובסרטון מאת הרב יהודה טרופר). את המציאות הזו מתאר מזמור צ"ט: ה' מלך ירגזו עמים יושב כרובים תנוט הארץ: ה' בציון גדול ורם הוא על־כל־העמים (צ"ט, א-ב). הקשר המיוחד בין ה' לישראל מתבטא במיוחד דרך כהניו ונביאיו, ודרך משה אהרן ושמואל שהיוו גורם מחבר של קשר ישיר בין ה' וישראל: משה ואהרן בכהגו ושמאל בקראי שמו קראים אלהי־והוא יענם (צ"ט, ו). ייחודו של ה' כאלוהי ישראל, מזוהה עם תיאורו כקדוש - מיוחד ונבדל בתוך הארץ. ובמזמור צ"ט, כמו במעמד הנבואה של ישעיהו המצוטט על ידינו בקדושה - מזכר תואר זה שלוש פעמים: 'קדוש' 'קדוש' 'קדוש' (צ"ט, ג, ה, ט).

חלק ג - מזמור לתודה

שיאה של היחידה הוא במזמור ק'. לאחר שעם ישראל יצא לרנן ולהודיע את שם ה' בעולם, מופיעה מלכותו לעיני כולם ונעשה משפטו באלילים ובעובדיהם, וכל הנותרים בארץ מכירים בייחודיותו כאלוהי ישראל. אז ניתן לשוב להעיר את כל הארץ להריע לה' בכל יום במזמור לתודה, כמו שלפני כן קרא המשורר לעם ישראל לעשות זאת (ראו בפוסט מאת הרב ד"ר יואל בן-נון).

אל מול נריעה לצור ישענו, קורא עכשיו המשורר לכל הארץ: הריעו לה' כל־הארץ (ק', א); אם לפני כן נדרשו ישראל לפרסם את שם ה' הוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו (צ"ה, ז), כעת מכירים בכך כל העמים: דעו כיהי הוא אלהים הוא־עשנו ולא [ולו] אנחנו עמו וצאן מרעיתו (ק', ג); אך אם עד כה בוטאה גדולתו של ה' אל מול האלילים - מלך גדול על כל אלוהים, נורא הוא על כל אלהים ו'מאד נעלית על כל אלהים'; כעת כבר ברור כי אין תחרות ואין השוואה - רק ה' הוא אלהים (ק', ג) (ראו גם בסרטון מאת ד"ר בני גזונדהייט).

אם בתחילת ספר תהלים היתה התקווה היחידה לעמים לעבוד את ה' מתוך **יראה**: עֲבָדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה וְגִילוּ בְּרַעְדָּה (ב', יא); הרי שלעתיד לבא לא יחששו עוד ממשפט ה' ויוכלו לעבדו **בהודיה ובשמחה**: עֲבָדוּ אֶת־ה' בְּשִׂמְחָה בְּאוֹ לִפְנֵי בְּרִנָּה (ק', ב); וכהמשך לכך, מתאר המזמור סיבה חדשה להודיה, שאינה עוסקת במשפט ובדין, אלא בחסד ה' וטובו הפרושים על פני כל: הוֹדִיאוּ בְּרַכּוֹ שְׂמוֹ: כִּי־טוֹב ה' לְעוֹלָם תִּסְדָּדוּ וְעֲדִידֹד וְדֹר אָמוֹנְתוֹ (ק', ד-ה) (ראו ב**סרטון מאת הרב יהודה טרופר**).

הבנת מזמור זה כמזמור **לעתיד לבא** מתחברת עם דרשתם של חז"ל, המתארת את התודה וההודאה כעיקר עבודת ה' לעתיד לבא:

ויקרא רבה ט, ז:

רבי פנחס ורבי לוי ורבי יוחנן בשם ר' מנחם דגליא: לעתיד לבא כל הקרבנות בטלין וקרבת תודה אינו בטל, כל התפלות בטלות ההודאה אינה בטלה. זהו שכתוב (ירמיה לג, יא): "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות וגו'" זו הודאה "ומביאין תודה בית ה'" זה קרבן תודה. וכן דוד אומר (תהלים נו, יג): "עלי אלהים נדריך אשלם תודת לך" תודה אין כתיב כאן אלא תודות ההודאה וקרבת תודה.

בנוסחים רבים אכן מופיע מזמור זה כסיום למזמורי קבלת השבת, יחד עם היחידה כולה. בקהילות אשכנז לעומת זאת, לא נוהגים לאמרו, כנראה מאותה הסיבה שאין אומרים אותו בפסוקי דזמרא של מועדים - כיוון שאין מקריבים קרבן תודה בשבת.

חלק ד - שבת - מלכות ומשפט

הקשר בין ששת המזמורים הללו לשבת הוא מאוחר יחסית. על פי הידוע לנו האר"י, שייסד את מנהג קבלת שבת הנהוג היום, קרא רק את מזמור כ"ט, לכה דודי, ומזמורים צ"ב-צ"ג. בהמשך, הוסיפו המקובלים את יחידת המזמורים הזו, ואף הסבירו כי ששת המזמורים הללו מכוונים כנגד ששת ימי השבוע. קשה יהיה להסביר כל מזמור אל מול יום בשבוע, אך אם נרצה, נוכל להרגיש בקשר מתבקש בין נושא המזמורים הללו למהות היום השביעי.

כבר חז"ל, בהתייחסם לשיר של יום לשבת (מזמור צ"ב), מסבירים כי אומרים אותו כנגד העתיד - ליום שכלו שבת ומנוחה. אמירה זו מציגה תפיסה בה **ימות המשיח הם התגשמות עולמית של מהות השבת, בה שובתים כולם ממעשיהם ומכירים בגדולת הבורא**.

מעין זה, אנו מוצאים גם בסדר השנה. חגי החודש השביעי - ראש השנה, יום הכיפורים וסוכות, מתאפיינים באוניברסליות ובהמלכת ה' על העולם כולו, יחד עם תיאור משפטו. התהליך המתואר ביחידת המזמורים הללו מזכיר מאד את ברכת הקדושה של ימים נוראים, המתארת את הכרת הגוים במלכות ה', את הופעתו על העולם והכרתת הרשעה, את שמחת הצדיקים והישרים ממשפטו ולבסוף את מלוכתו הנצחית בעיר הקודש ירושלים. (ראה עוד ב**פוסט מאת דניאל שרשבסקי** וב**פוסט מאת ד"ר ירחמיאל ברגמן**)

נראה אם כן, כי הרעיון של **המלכת ה' על העולם** בא לידי ביטוי בכל שנה **בחודש השביעי**, ובמקביל לכך אנו נזכרים בו **בכל שבת**, ומייחלים להתממשותו במידה מצומצמת בשבת זו, ובמידה גדולה יותר לעתיד לבא - עם כניסת השבת העולמית - **ימות המשיח**.

סדר המזמורים מלמד אותנו נקודה חשובה: **המלכת ה' בעולם מתחילה מאתנו**, עמו וצאן מרעיתו, ומהאחריות שלנו לקום, ולהעיר את עצמנו: 'בואו ונזמין את השבת לבא.' 'לכו נרננה לה', נריעה לצור ישענו'.

שאלה למחשבה:

באיזה אופן יכולה לבא לידי ביטוי המלכת ה' בחיינו הפרטיים?

סיכום:

מזמורי קבלת שבת הם יחידה מתוך קבוצת מזמורים המיוחסת על פי חז"ל למשה רבנו. במסגרת יחידת המזמורים הללו, המשורר מזמין את עם ישראל להודיע את שם ה' בארץ בשירה וברננה, מתוך כך יכירו בו וימליכו אותו גם עמי הארץ, ובכך יזמינו אותו להופיע כמלך על הארץ - הופעה שתביא איתה דין ומשפט על העמים.

בסופו של תהליך ההמלכה, תודע צדקותו וזכותו של ישראל בין העמים וה' יתקדש וייתחד כמלך בעיר הקודש ציון. אז, בסוף התהליך הזה, יחיו כל העמים תחת מלכות אלוהי ישראל, ויזכו להודות תמיד לה' על טובו וחסדו הניכרים בכל יום. אלה הם ימות המשיח.

שיבוץ מזמורים אלו בנוסח קבלת השבת, מרמז לקשר בין גאולת העולם ליום השבת, המהווה יום מנוחה אלוהי, מעין עולם הבא, ומזכיר לנו כעם לייחל לו ולעשות את חלקנו כדי להביאו.

להרחבה

[שיעור מאת ד"ר בני גזונדהייט: מבוא למזמורים צ"ה-ק'](#)

[שיעור מאת הרב ד"ר יהודה ברנדס: מזמורי קבלת שבת](#)

[שיעור מאת ד"ר מרים וייטמן: 'שירו לה' שיר חדש' - שני פנים במזמור צ"ו](#)

[שיעור מאת הרב איתמר אלדר: עיון במזמורי קבלת שבת - מבנה ומשמעות](#)